

**MÚSICA
ANTIGA**

**22 D'ABRIL
BASÍLICA DE SANTA MARIA DEL MAR**

**CANTICUM
PRO PACEM.
GUERRA I PAU**
EL SO ORIGINAL. JORDI SAVALL

PROGRAMA DE MÀ

**DE LA GUERRA DELS TRENTA ANYS (1618) A LA CAPITULACIÓ DE BARCELONA I FI DE LA
GUERRA DE SUCCESSIÓ (1714)**

I

1618. Els otomans accepten la reconquesta de l'Iran per part de Sha Abbas I el Gran.
Mss. Kantemiroglu (324) Makām-i Uzzäl Sakîl "Turna" Semâ'î

23 de maig de 1618. Dos emissaris austríacs son defenestrats al Castell de Praga.
Revolta contra les polítiques procatòliques dels governants de la ciutat.
Kryštof Harant (1564-1621) Motet: *Qui confidunt in Domino*, a 6 voc.

1618. Inici de la Guerra dels Trenta Anys al Sacre Imperi Romanogermànic.
Samuel Scheidt (1587-1654) Paduan & Galliard Battaglia, a 5 voc.
(*Ludi musici I*, Hamburg, 1621, núm. 5 & 21, SSWV 43 & 59)

12 de novembre de 1627. Jornades electorals del Sacre Imperi Romanogermànic.
Ferran II és coronat rei dels Romans.
Heinrich Schütz (1585-1672) *Da pacem Domine / Vivat Ferdinandus*, a 9 voc. (SWV 465)

1648. La pau de Westfàlia posa fi a la Guerra dels Trenta Anys.
Johann Rosenmüller (1617-1684) *Siehe an die Werke Gottes* (Leipzig, 1652)

II

1663. Nou començament de la campanya otomana contra Àustria.
Els otomans ocupen diverses ciutats hongareses (Uivar, Szigetvár, Zrinwar).
'Acemler', Mss. Kantemiroglu (37) Marxa turca: *Muhayyer "Küme" usüles Düyek*

**1678. Tractat de pau de Nimega,
Espanya cedeix el Franc Comtat i Flandes a França.
Joan Cererols (1618-1676) Tono: *Ay, que dolor***

**1688. La Lliga d'Augsburg declara la guerra a Lluís XIV.
Heinrich Ignaz Franz von Biber (1644-1704) Sonata - Die Schlacht (*Battalia* à 10)**

**1697. La pau de Rijswijk posa fi a la guerra de la Lliga d'Augsburg entre Lluís XIV i la Gran Aliança.
Marc-Antoine Charpentier (1643-1704) Motet: *Te Deum* (H 146, ca. 1690)
Prélude - *Te Deum laudamus* - *Te aeternum Patrem* - *Pleni sunt caeli et terra***

III

**1701. Inici de la Guerra de Successió a Espanya.
Johann Caspar Kerll (1627-1693) / Joan Cabanilles Batalla imperial**

**1711. L'Imperi Otomà ataca Rússia.
Dimitrie Cantemir, Mss. Kantemiroglu (89) Makām-ı Hüseyinī Sakīl-i Ağā Rızā
Vassili Titov (ca.1650-1715) *Безневестная Дево, Bezñevéstnaya Dévo (O Virgo)***

**11 d'abril de 1713. La pau d'Utrecht. Final de la Guerra de Successió.
Georg Friedrich Händel (1685-1759)
Jubilate Deo / O be joyfull in the Lord (HWV 279), núm. 8 & 9
*Glory be to the Father - As it was in the beginning***

**1714. Batalla de Barcelona i rendició de la ciutat l'11 de setembre de 1714.
Anònim (tradicional) / Jordi Savall
Cant patriòtic català: *Catalunya en altre temps, ella sola es governava***

**2024. Cant per arribar a la pau interior i exterior.
Arvo Pärt (1935) *Da pacem Domine* (2004)**

La durada aproximada del concert és de 70'

MÚSICS CONVIDATS

Nedyalko Nedyalkov, *kaval*

Yurdal Tokcan, *ud*

Hakan Güngör, *kanun*

Dimitri Psonis, *santur*

LA CAPELLA REIAL DE CATALUNYA

Elionor Martínez, Anna Piroli, Natasha Schnur, sopranos / Lara Morger, Eulàlia Fantova, mezzosopranos / David Sagastume, contratenor / Víctor Sordo, Martí Doñate, tenors / Mauro Borgioni, baríton / Pieter Stas, baix

LLUÍS VILAMAJÓ, PREPARACIÓ DEL CONJUNT VOCAL

HESPÈRION XXI

Jordi Savall, rabeç & viola de gamba soprano / Philippe Pierlot, viola de gamba soprano & baixa / Lixsania Fernández, viola de gamba tenor / Xavier Puertas, contrabaix / Elies Hernandis, sacabutx / Josep Borràs, baixó & fagot

LE CONCERT DES NATIONS

Charles Zebley, Eleonora Bišćević, flautes travesseres / Jonathan Pia, René Maze, trompetes naturals / Alessandro Pique, Emiliano Rodolfi, oboès / Pedro Estevan, timbales & percussió / Manfredo Kraemer, concertino / Guadalupe del Moral, violí I / David Plantier, Mauro Lopes, violins II / David Glidden, viola / Balázs Máté, violoncel / Xavier Díaz-Latorre, guitarra & tiorba / Michael Behringer, orgue

JORDI SAVALL, DIRECCIÓ

COMENTARI

per **Jaume Radigales**

GUERRA I PAU

Des de temps immemorial i fins al segle XIX, els camps de batalla d'arreu es van veure esquitxats pel so de les músiques que, afegides als crits guerrers, a les explosions de l'artilleria o als xocs del metall d'espases i de llances, han configurat bona part del tapís sonor de la guerra. Per no parlar d'exhortacions, de crits i d'esgarips d'homes batallant, ferint-se o morint en les situacions més cruentes.

Però la guerra també ha comportat la pau (prèvia derrota dels vençuts) i, sovint, els vencedors l'han volguda festejar amb actes solemnes, normalment de caire religiós i amb estructures prefixades en els rituals de torn, cristians o musulmans, cristians catòlics o cristians protestants: misses, tedèums o motets han estat habituals per commemorar el triomf sobre els enemics.

El concert que ens presenta avui Jordi Savall aplega bona part d'aquesta realitat musicobèlica compresa en un període de cent anys que inclou, entre d'altres, la coneguda com a Guerra dels Trenta Anys, que entre 1618 i 1648 va enfrontar bona part del continent europeu i va donar pas a una nova organització territorial que, d'alguna manera, configuraria l'actual mapa europeu.

La vetllada d'avui també conté referències musicals a la Pau (o Tractat) d'Utrecht, que el 1715 posava punt final a la Guerra de Successió espanyola i feia pujar Felip V, net del rei de França Lluís XIV (l'absolutista Rei Sol) al tron castellà. Una pau fruit de les diferents renúncies de potències com Anglaterra i Holanda, que havien donat suport al bàndol austriacista. I això, com sabem, va deixar Catalunya en una situació desvalguda i oberta a una desfeta a mans de l'exèrcit francès i espanyol. I la capitulació i caiguda de Barcelona l'11 de setembre de 1714 va acabar sent el punt final i humiliant de la desfeta. En aquest sentit, és interessant escoltar l'anònim plany *Catalunya, en altre temps, ella sola's governava, gestat el mateix 1714 i que continua amb els eloqüents versos* «i es feien les seves lleis / en sa llengua i no en cap altra. / ¡Plora, plora, Catalunya, / que ja no't governes ara!»

Un dels compositors de més rellevància en el seu temps (i encara ara) que va contribuir musicalment a "farcir" el Tractat d'Utrecht va ser Georg Friedrich Händel, que el 1713 va escriure un tedèum i el motet *Jubilate Deo*, del qual sentirem el principi («O be joyful in the Lord, all ye lands») i el final («Glory to the Father» i «As it was in the beginning»).

En el context de la victòria i la consegüent acció de gràcies dels conflictes bèl·lics, trobarem en el concert d'avui una peça tan emblemàtica com el "televisiu" tedèum de Marc-Antoine Charpentier, del qual sentirem els dos fragments inicials i el final. Es tracta d'una obra sacra, solemne i pomposa, escrita segurament per celebrar la batalla de Steinkirk, que el 1692 va donar la victòria a l'exèrcit francès en el context de la Guerra dels Nou Anys. La mateixa pompositat i solemnitat amb què Lully va compondre la "Marche des combattants", extreta de l'òpera (o tragèdia lírica) *Alceste* i que es va escriure per anticipar-se a la victòria de Lluís XIV contra la regió del Franc Comtat (1674).

La música "de batalla" de Lully (com la de J. C. Kerll o J. B. Cabanilles, inclosos en aquest mateix concert) té un component teatral, mentre que la veritable escena de la guerra (el camp de batalla) té també la seva pròpia banda sonora, per exemple en les "marxes turques" de l'imperi otomà, permanentment enfrontat a Occident durant els segles XVII i XVIII: *Der Makām-ı Uzzäl*

Sakīl o la composició de Dimitrie Cantemir *Makām-ı Hüseyinī Sakīl-i Ağa Rızā* en són un bon exemple.

Per la seva banda, Kryštof Harant va ser un músic bohemí autor del motet a sis veus *Qui confidunt in Domino*, escrit en el context del regnat de Rodolf II, fill de Carles V, de la casa dels Habsburg. Harant, convertit al protestantisme, va morir executat pel bàndol catòlic.

El concert d'avui, però, també inclou, a més de la citada peça elegíaca sobre la caiguda de Barcelona, laments com el *tono* de Joan Cererols *Ay, qué dolor*. O clams per la pau com el cèlebre *Da Pacem Domine* de l'estonià Arvo Pärt, una obra que va encarregar el mateix Jordi Savall al músic bàltic el 2004, en ocasió d'un concert celebrat a Barcelona. Pärt va encetar la composició el 13 de març d'aquell any, dos dies després dels atemptats islamistes a Madrid. Escrita per ser interpretada *a cappella*, la breu partitura és d'una profunda i sincera espiritualitat, amb veus juxtaposades a base de melismes sobre les frases d'un text extret dels llibres bíblics dels *Salms*, dels *Reis* i de les *Cròniques*. La creu (o la cara) d'una moneda que es complementa amb el "Vivat Ferdinandus" inclòs al *Da Pacem Domine* de Heinrich Schütz, escrit el 1627 per a doble cor mixt en ocasió de la visita de l'emperador Ferran II a Mühlhausen en el context de la Dieta imperial inclosa en la Guerra dels Trenta Anys.

NOTES DEL DIRECTOR

per Jordi Savall

 [Descarrega les notes del director](#)

LLETRES

 [Descarrega les lletres del concert](#)

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

En coproducció amb